TREI CRAI DE LA RĂSĂRIT

COMEDIE ÎN DOUĂ ACTE

PERSOANELE

HAGI-PANĂ, băcan
MARIŢA, fie-sa
NUMA CONSULE, profesor
JORJ, copist la un minister
PETRICĂ, băiat de prăvălie
TRANDAFIRA, o domnişoară matură

Scena se petrece în locuinţa lui Hagi-Pană. O cameră mobilată foarte modest. Două uşi, una în fund şi cealaltă la dreapta. Într-un colţ al odăii un mare dulap şi alături o masă de scris. Pe părete un orologiu cu cocoş, o gravură reprezentând Ierusalimul, o sabie veche şi un mare pistol turcesc.

ACTUL I

SCENA I

JORJ (intrând prin uşa din dreapta) şi PETRICĂ (urmărindu-l în vârful degetelor, fără a fi văzut)

JORJ
(jucându-se cu o mănuşă)

Am inventat un lucru de minune, *un stratagème admirable.* Voi putea vorbi orişicând cu Mariţa, fără ca să ne tot privegheze bădăranul de tată-său. Trimit în prăvălie câte un amic, care reţine acolo pe sărmanul Hagi-Pană, îndrugându-i la verzi şi uscate despre icre şi masline, deşi nu cumpără nici un drob de sare, iar până atunci eu petrec aci fără marturi, *en-tête-à-tête*, cochetând cu fata băcanului. Ne cunoaştem din copilărie, încât casa îmi este totdauna deschisă. E gentilă, dacă nu *beauté*; tată-său e bogat; frumoasă zestre în bani şi-n natură! De când i-a murit mama, nu mai este nici măcar dezavantajul de a avea o soacră. Trebuie s-o iau de nevastă, *et voilà tout!*

PETRICĂ
(aparte)

Aşa merge treaba? Pe luate? Lasă! bine c-o ştiu... Eu mă prăpădesc după fată, şi el mi-o suflă de sub nas!

JORJ

Dar unde să fie Mariţa? *(Se uită împrejur şi vede pe Petrică.)* A! Băiatul de prăvălie!

PETRICĂ

Tejghetar, domnule Jorj; tejghetar, nu băiat de prăvălie... să fie cu iertare...

JORJ

Ce cauți pe aici, *mon cher?*

PETRICĂ

Nimic... ceva... adică să vezi, domnule Jorj: te iubesc așa de mult, încât te-aș urmări din loc în loc pe toată scoarța pământului. Când te zăresc intrând, aici mai cu seamă, uite, nu știu cum mi se bate inima, ca nu cumva să te las singur. Știi vorba românului: dor mi-e de tine, dar de mine mi se rupe inima... Ești un om foarte plăcut, domnule Jorj!

JORJ
(*îngâmfându-se*)

Am o figură norocită, *un extérieur heureux*, cum zice francezul; nu e așa?

PETRICĂ

Așa trebuie să fie, măcar că nu știu ce este acel *rără*. Ș-apoi mai e ceva, domnule Jorj. Eram să te rog pentru lucrul acela... Ți-aduci aminte duminica trecută, când îți venise pofta de a ieși cu birja la Șosea...

JORJ

Ei bine?

PETRICĂ

Ba nu era bine, că-ți trebuia o rublă.

JORJ

Ei bine?

PETRICĂ

Ba tot nu era bine, căci n-o aveai.

JORJ

Ei bine?

PETRICĂ

Bine! bine! ba e foarte rău, că ți-am dat-o eu...

JORJ

A! Vrei să zici că e rău pentru tine, *n'est ce pas?*

PETRICĂ
(*trist*)

Mi-ai făgăduit să-mi dai înapoi rubla a doua zi... Aș avea acum o mare trebuință...

JORJ

Ce bagatelă! *Quelle misère...*

PETRICĂ

Dacă poți...

JORJ

Ascultă-mă, Petrică. Domnișoara Marița m-a rugat să-i copiez o poezie, *un charmant morceau.* Fiindcă eu nu am casă... nu că n-am casă, dar eram să zic că nu șez niciodată

acasă, iar la cancelarie nu voi să știe toate ale mele șeful de birou, cu care nu mă împac în politică, de aceea am adus poezia cu mine ca s-o copiez aice.

PETRICĂ

Pentru domnișoara Marița?

JORJ

Da.

PETRICĂ
(*aparte*)

Hoțule! (*Tare.*) Apoi iată cerneală, condeie și hârtie, domnule Jorj; numai să nu strici cumva vro condică d-ale jupânului.

JORJ
(*așezându-se a copia și citind*)

Ca o liră fără sunet,
Ca un fulger fără tunet,
Ca un râu fără murmur,
Ca o pasere tăcută,
Ca o casă ce stă mută
Și pustie împrejur;
Astfel sunt și eu, vai mie,
Formă fără melodie,
Pur spectacol făr' idei,
De când dânsa nu-i sub soare
Și puterea-mi cântătoare
A murit cu moartea ei!

Admirabil! Sublim! *Deliciéux!*

PETRICĂ

Dar bine, domnule Jorj, d-ta scrii pentru dșoara Marița niște stihuri de moarte?

JORJ

Nerodule! Cum de nu înțelegi tu că eu vreau să-i arăt tocmai aceea ce aș fi fără dânsa, singur, *isolé*, cum zice francezul? (*Iute.*) Aș fi ca o liră fără tunet, ca o casă fără murmur, ca un râu pustiu împrejur, ca un fulger fără melodie, ca un spectacol fără sunet, ca o pasere fără idei... Ce superbe imagini!

PETRICĂ

Să am iertare, cântecul d-tale n-are pentru mine nici un Dumnezeu! Numai doară atâta că-i scris! Știi, zicătoarea românească: dracul, când n-are de lucru, își cântărește coada... Sau dacă vrei, se potrivește și mai bine cu o altă zicală: frunză verde ceapă coaptă, ș-aș mânca zăpadă friptă... Curat așa...! Eu unul fac altfel de cântece pentru... pentru aceea ce mi-e dragă... Dar să venim la chestia rublei, domnule Jorj!

JORJ

Iubești și tu? *Pauvre diable?* Și care-ți este cântecul *par exemple?*

PETRICĂ

Scurt, scurt de tot, nu e frumos ca al d-tale, domnule Jorj; nu-i cu paseri fără idei și fără nu mai știu ce...

JORJ

Ia să-l auzim.

PETRICĂ

Iată-l. (*Cântă.*)

Cine n-are-n lume drag,
Câtu-i lumea-i tot beteag!

Eu știu, Doamne, despre mine:
Câtu-i lumea, nu mi-e bine!...

JORJ

Atâta?

PETRICĂ

Atâta.

JORJ

Ce galimatie! Ce absurditate! *Pas cu grain de sel,* cum zice francezul!

PETRICĂ

Apoi dă! E curat românește: mai am altul, domnule Jorj... a, dar iată și domnișoara!... (*Aparte.*) Mor de necaz!

SCENA II

ACEIAȘI și MARIȚA (*intrând prin ușa din fund*)

MARIȚA

Ești aicea, domnule Jorj?

JORJ

Ți-am adus poezia...

MARIȚA
(*către Petrică*)

Te cheamă tata.

PETRICĂ
(*cu nemulțumire*)

Mă cheamă jupânul? Parcă nu s-a auzit...

MARIȚA

Domnul, nu jupânul; l-am auzit eu.

JORJ

Negreșit că trebuie să te fi chemat...

PETRICĂ

Trebuie! Pesemne că așa zice franțuzul... Mă duc. (*Aparte.*) Au știut să mă gonească; dar lasă c-o să-i ascult eu de după ușă... Mare poznă mai este și dragostea! (*Iese și apoi întorcându-se ia la o parte pe Jorj.*) Cum vom face cu rubla?

JORJ

Vom vorbi, *mon cher,* la timpul oportun...

MARIȚA

Te cheamă tata!

PETRICĂ
(*aparte, oftând*)

Îmi ia și fata și rubla! Vezi asta se zice românește: lucrul dracului în casa popii!

SCENA III

JORJ și MARIȚA

JORJ
(*cu emoțiune, apucând pe Marița de mână*)

Ca mâine voi fi registrator, apoi arhivar, apoi ajutor de corespondență, apoi șef de birou, apoi șef de secție, apoi șef de divizie, apoi director general, apoi prefect în Dobrogea, apoi ministru, apoi agent la Constantinopole... *Ça ira, ça ira!*... Dar vorbit-ai cu tată-tău? Spusu-i-ai că însoțirea noastră, departe de a fi *une mésalliance*, o să ridice sus, sus, foarte sus în opiniunea publică neamul Hagi-Pană?...

SCENA IV

ACEIAȘI și *PETRICĂ* (*la apariţiunea căruia Jorj lasă cu precipitare mâna Mariței*)

MARIȚA
(*confuză*)

Te-aș ruga, domnule Jorj, să-mi mai copiezi o poezie...

PETRICĂ
(*care rămăsese cu capul scos prin crăpătura ușii, fără a intra în cameră*)

Domnișoară Mariţo... Știi ce, domnișoară Mariţo?... Mi se pare, zău mi se pare, că te cheamă jupânul...

MARIȚA
(*cu impaciență*)

Bine, bine! Voi veni îndată... Nu ține ușa deschisă. Se răcește odaia...

PETRICĂ
(*în aceeași poză*)

Se răcește în luna mai?

MARIȚA

Eram să zic că se prea încălzește... Voi veni, ți-am spus o dată că voi veni...

JORJ

Va veni, ți-am spus o dată că va veni. *C'est clair comme la lune...*

PETRICĂ

Nu e vorba de alune, domnule Jorj... Apoi să vii, d-șoară Mariţo! (*Închide ușa și o deschide iarăși.*) Să vii! (*Iese.*)

SCENA V

JORJ și MARIȚA

JORJ

O singură vorbă, *mon ange*! Mă iubești tu sau nu? Da sau ba?

MARIȚA

Așa se vorbește numai la plebiscit. Te mai poți îndoi de sentimentele mele? La ieșirea din pensionatul doamnei Firundţvanţig, prima cestiune, care s-a prezentat spiritului meu, a fost aceasta: „Mari! voiești tu oare a-ți lega soarta cu un bărbat ca Hermann al lui Goethe, o ființă vulgară, un burghez

de toate zilele, un automat care putea să placă numai doară unei Dorotheia? sau îţi place mai bine a visa o figură uşoară, veselă, nepăsătoare, mai în sfârşit pe unul din cei trei muşchetari ai lui Dumas?...

JORJ
(*speriat*)

Muşchetari?... Vrea să zică militari?...

MARIŢA

Linişteşte-te, Jorj, Hermann al lui Goethe este vreun băcan sau birtaş dintre amicii lui tata. Mi-e groază a mă gândi măcar la dânsul! Pe când unul din cei trei muşchetari ai lui Dumas, ei bine... eşti tu!

JORJ
(*iarăşi speriat*)

Unul din cei trei... *Par conséquent* mai sunt încă doi?

MARIŢA
(*cu sentimentalism*)

Tu, numai tu ai devenit idealul inimii mele!...

JORJ
(*sărutându-i mâna*)

Îţi mulţumesc, îţi mulţumesc, *ma colombe!* Dar atunci nu întârzia a spune lui tată-tău...

MARIŢA

Chiar astăzi... (*Suspinând.*) Trebuie curaj! Tu ştii cum este tata... Materialist.

JORJ

Spiritul secolului, *ma chérie!* N-ai ce-i face... Să nu uiţi însă un lucru foarte serios, *de la plus haute importance.* O dată căsătoriţi, fericirea nu trebuie să ne facă a renunţa la toate plăcerile societăţii, preumblări...

MARIŢA

Baluri...

JORJ

Grădini.

MARIŢA

Costume.

JORJ

Cai.

MARIŢA

Voiajuri... O, cât de mult aş dori să văd Parisul!... Dar mi-ar fi frică de petroliu...

JORJ

Şi mie de comunişti... Un om însurat nu se împacă cu Comuna. Prea mult liberalism! *Ça choque...*

MARIŢA

Dar Veneţia... ce mai zici? ... Carnaval! Barcarolă! Rai pământesc!...

JORJ

Însă toate astea cer bani... *Ça coûte énormément.*

MARIȚA

Ai dreptate. *(Aparte.)* Ce spirit!

JORJ

Cere de la tată-tău capitalul zestrei. Capital, și iarăși capital, *tout bonnement!* Venitul fără capital este o monstruozitate, și mai mult decât atâta! să-ți spui drept, pentru mine unul ar fi chiar o insultă...

MARIȚA

Cum așa?

JORJ

Un bărbat căruia i se numără numai venitul zestrei este curat ca o moșie luată în arendă, pentru care se plătește în câștiuri. *Quelle horreur!*

MARIȚA

Câștiuri! Așa este! uite că asta nu mi-ar fi trecut prin minte...

JORJ

Un bărbat cumsecade...

MARIȚA

Unul din cei trei mușchetari...

JORJ

Nu se arendează, ci...

MARIȚA

Se ia cu embatic? cu bezmăn?

JORJ

Un asemenea bărbat, *mon diamand*, se cumpără de veci, adecă...

MARIȚA

Adecă?

JORJ
(cu emfază)

O legătură eternă, *à tout jamais!...* De aceea, *mon amour*, jos venitul! să trăiască capitalul! capitalul este șeful de bi... este regele lumii!...

(Afară se aude la ușa din fund vocea lui Hagi-Pană strigând: „Petrică! unde ești, ștrengarule!", iar la ușa din dreapta vocea lui Petrică: „Îndată, jupâne!" Jorj se repede la ușa din fund și se ciocnește cu Hagi-Pană, carele tocmai atunci o deschide; Marița pe de altă parte se repede la ușa din dreapta și se izbește tot așa de Petrică. Toți se uită cu nedomerire unul la altul.)

SCENA VI

HAGI-PANĂ, PETRICĂ, JORJ, MARIȚA

JORJ

Iertare, tată hagiule! *Mille pardons!*

HAGI-PANĂ
(către Petrică)

Unde erai, vagabondule? Nu mi te-am văzut de două ceasuri!

MARIȚA
(aparte)

Și el îmi zicea că mă cheamă tata.

JORJ
(aparte)

Să profit de ocaziune pentru a mă descurca.

MARIȚA
(către Hagi-Pană)

Bine, tată, cum e asta? Petrică îmi spunea că...

JORJ
(întrerupând)

Petrică era aicea cu noi. *(Marița se uită cu mirare.) Mademoiselle* l-a reținut în odaie într-adins, pesemne pentru a nu rămâne singură, adică cu mine. *C'est tout naturel!*

PETRICĂ
(confuz)

Așa este, chiar așa, jupâne! *(Aparte.)* M-a tras pe șvară! Le ajut tocmai eu la dragostea lor! Îmi vine să turbez de ciudă!...

HAGI-PANĂ

Cară-te la prăvălie...

PETRICĂ
(aparte)

Mă gonește și dânsul!

HAGI-PANĂ

Cată de te poartă bine, că te cunosc eu. De vro câtăva vreme ți-au intrat gărgăunii în cap. Îți vorbește mușteriul, și tu nu-l asculți; te-ntreabă, și tu nu-i răspunzi; n-aude, n-a vede, n-a greul pământului! Așa nu se vinde marfă, fătul meu! Nu degeaba zice vorba românească: cu râsul și cu glumele se culeg toamna prunele. Cu posăcie nu faci negustorie! Du-te dară la tejghea și cată-ți de treabă. Silește-te mai cu seamă a strecura ciocolata aceea, revalisiera, cum îi zice. S-a răspândit zvon că-i curat o gutapercă prefăcută; și eu, săracul de mine, mi-am adus, ca un năuc, iartă-mă, Doamne, patru sute de tablete, crezând că doară se va desface ca pâinea caldă! Dacă lumea va afla o dată că-i lucru prost, o să rămâi cu povara în spinare. Orișcine va veni să cumpere ceva, înțelesu-m-ai, fie cașcaval, fie rom, fie săpun, fie rapiță, fie salam de Verona sau de Sibiu, tu să-i lauzi blestemata aceea de revalisieră, care mi-a făcut zilele fripte...

PETRICĂ

Am învățat pe dinafară, jupâne, cum s-o zugrăvesc. *(Recitează iute.)* Bună de stomah, piept, nerve, plămâni, miasme, gâlci, respirație, rinichi, atrofie, tuberculoză, oftică, astmă, tuse, indigestie, guturai, insomnie, venin, slăbiciune, dropică, anemie, friguri, amețeală, congestie, migrenă, diabetă, melancolie, anghină, reumatism, tifos, holeră, ciumă, ipertrofie, boalele oaselor, ipocondrie și gălbinare!

HAGI-PANĂ

Așa! Bun de tot! Dă-le revalisieră! Dă-o la toți!

PETRICĂ

Se înțelege, jupâne. De n-or scăpa dânșii, scăpăm cel puțin noi de ceea ce ne doare.

HAGI PANĂ
(aparte)

E deștept băiatul. (*Tare.*) Du-te, du-te!... (*Petrică iese.*)

SCENA VII

HAGI-PANĂ, JORJ, MARIȚA

HAGI-PANĂ

Ce mai zici acuma, musù Iorgule?

JORJ

Ça va...

HAGI-PANĂ

Nu e vorba de nici un Sava! Eu vreau să te-ntreb altceva. Spusu-ți-am sau nu zilele trecute ca să nu te mai văz singur aicea cu Marița?

JORJ

Apoi era și Petrică cu noi, *ma parole d'honneur...*

MARIȚA

Și Petrică, taică.

HAGI-PANĂ
(*către Marița*)

Petrică, ne-Petrică, cară-te în odaia d-tale! Pune-te de coase, ori te închină, ori apucă-te de citește *Alexandria...*

MARIȚA

Dar, taică...

HAGI-PANĂ
(*făcându-i gest de a ieși*)

Vorbă multă, treabă scurtă! (*Marița iese prin ușa din fund.*) Bine a zis cine a zic că femeia a îmbătrânit pe dracu... dar apoi fata!

SCENA VIII

HAGI-PANĂ și *JORJ*

JORJ

Ești prea severe, *ma foi*, tată hangiule...

HAGI-PANĂ
(*așezându-se*)

Eu știu zicala românească: mai rara vedere este mai cu miere. Te-ai pre încuibat pe la noi, musù Iorgule. Nu că-mi pare rău, dar nici bine. De frate, frate să-mi fii, dar la noi mai rar să vii...

JORJ
(luând un aer maiestos)

Tocmai asta eram să-ți spui, tată hangiule. *Justement ça*, cum zice francezul. În țara noastră un larg viitor este deschis

talentului. Liberalismul instituţiunilor naţionale permite meritului a se urca sus pe scara distincţiunilor sociale. Astăzi copist, mâine preşedinte al Consiliului de Miniştri, nimic mai lesne, *rien de plus naturel!* Aşadară...

HAGI-PANĂ
(*întrerupând*)

Aşadară, mâine sau chiar astăzi, o să mi te dea afară din slujbă, ca pe o măsea stricată, cu tot naturelul d-tale, musù Iorgule!

JORJ
(*desconcertat*)

Nestabilitatea funcţiunilor este o consecinţă inevitabilă a...

HAGI-PANĂ

Ascultă-mă ce-ţi spui eu, dragul meu, că doară nu degeaba am umblat până acolo, la Ierusalim. (*Arată cu degetul cadrul de pe părete.*) Văzui multe şi auzii destule! Aş dori din tot sufletul să te pui pe o cale mai bună; iar nu, după vorba românului: an n-ai câştigat, estimp ai păgubit, la anul tragi nădejde. Eşti un derbedeu, musù Iorgule!

JORJ
(*scandalizat*)

O!

HAGI-PANĂ

Am fost prieten cu tatăl d-tale, răposatul chir Spirea, Dumnezeu să-l ierte. Era un om foarte de ispravă, în toată firea, aşezat, harnic, cinstit, fruntea simigiilor din mahala...

JORJ
(*cu oroare*)

A!

HAGI-PANĂ

Nu cumva îţi este ruşine de meseria părinţilor d-tale?

JORJ
(*confuz*)

Nu... dar... (*Aparte.*) Ce lipsă de creştere! *Nul savoir-vivre!*

HAGI-PANĂ

În loc să te fi apucat de muncă, de treabă, de vrun meşteşug, d-ta ai tocat părăluţele răposatului şi acuma, după vorba veche, umbli pe drum cu alai franţuzesc şi n-ai acasă mălai românesc!

JORJ
(*aparte*)

C'est trop fort! Trebuie să isprăvesc! Să-l iau iute, iute, iute! (*Tare.*) Un cuvânt, tată hangiule! Ai dreptate în toate, *vous avez parfaitement raison.* Am fost rău, dar nu mai sunt! Natura mea întreagă s-a schimbat printr-o revoluţiune...

HAGI-PANĂ
(*uitându-se împrejur*)

Să nu-mi vorbeşti de revoluţii! auzitu-m-ai? Ele cât p-aci era să mă mufluzească...

JORJ

Pardon! N-am fost bine înţeles. Amoarea este cea mai puternică revoluţiune...

HAGI-PANĂ
(*sculându-se furios*)

Iarăşi revoluţie!

JORJ
(*căzând în genunchi*)

C'est fini! Iubesc pe fiica d-tale!

HAGI-PANĂ
(*şi mai furios*)

Afară! afară, răzvrătitorule!

SCENA IX

HAGI-PANĂ, JORJ, MARIŢA

MARIŢA
(*intrând speriată*)

Ce este?... Iartă-l, taică!...

HAGI-PANĂ
(*repezindu-se la dânsa*)

Şi tu vrei revoluţie?

JORJ
(*sculându-se şi scuturându-şi praful de pe genunchi*)

Am avut nefericirea de a întrebuinţa o expresiune rău aleasă, *mal choisie.*

MARIŢA

Taică! El mă iubeşte, şi eu...

HAGI-PANĂ
(*d-abia răsuflând de furie*)

Mă îneacă, mă îneacă!...

JORJ
(*luând o poză cavalerească*)

Sunt iubit, o iubesc... şi... o iau fără zestre!

HAGI-PANĂ
(*revenindu-şi în fire*)

Cum ai spus?

JORJ
(*cu un aer triumfător*)

Fără zestre! (*Aparte.*) Despre acest paragraf, o să-i vorbească după instrucţiune *ma petite Marie.*

HAGI-PANĂ

Dar cu re... revoluţia cum merge?

JORJ

Par mon honneur, n-am fost şi nu voi fi niciodată revoluţionar. (*Aparte.*) Se înţelege de sine că pe cât timp voi avea bani sau cel puţin un locşor în buget. (*Tare.*) Agitaţiunile politice zdruncină comerţul...

HAGI-PANĂ

Aşa este.

JORJ

Ucid industria.

HAGI-PANĂ

Aşa este.

JORJ

Ruinează creditul.

HAGI-PANĂ

Aşa este.

JORJ

Zdruncină, ucid, ruinează...

HAGI-PANĂ

Aşa este.

JORJ

Comerţul, industria, creditul...

HAGI-PANĂ

Aşa, aşa... Dar fără zestre cum vei putea trăi cu nevasta?

JORJ
(*cu entuziasm*)

Amoare, laboare, *voilà tout!*

HAGI-PANĂ

O moare la abure, ce-i asta? Nu te-am înţeles.

MARIŢA

Negreşit, taică, el nu vrea bani, ci pe mine; Jorj este prea cavaler, dar fără zestre nu mă mărit eu...

HAGI-PANĂ

Ce? tu?

MARIŢA

Eu, unică odraslă a lui Hagi-Pană, trebuie să aduc o frumoasă zestre în casa bărbatului...

HAGI PANĂ
(*cu mirare*)

La pensionat mi te-ai învăţat tu cu alde astea?

JORJ
(*aparte*)

Repetă lecţiunile mele *à merveille.*

MARIŢA

Şi observă bine, tată, că nu numai venitul zestrei, nu; căci în burghezie există un obicei stupid, o rămăşiţă a timpurilor barbare, un antipod al civilizaţiunii, o piedică a progresului, un semn de neîncredere sălbatecă...

HAGI PANĂ
(*luând-o de umăr şi ducând-o spre uşa din fund*)

O să-ţi dau eu antipod de neîncredere sălbatecă!...

MARIŢA
(*continuând*)

Venitul fără capital este o monstruozitate! Un bărbat, căruia i se numără numai venitul zestrei, e curat ca o moşie luată în arendă cu câştiuri...

HAGI-PANĂ
(*deschizând uşa din fund şi împingând acolo pe Mariţa*)

O să vorbim noi mai pre urmă!...

MARIŢA
(*continuând*)

Un bărbat cumsecade se cumpără de veci...

(*Hagi-Pană închide uşa după Mariţa şi se întoarce.*)

SCENA X

HAGI-PANĂ şi JORJ

HAGI-PANĂ

Unchiul d-tale, chir Mincu, n-are copii.

JORJ

Nullement! Eu sunt unicul moştenitor...

HAGI-PANĂ

Îi merge bine cu cârciuma...

JORJ
(*cu aversiune*)

Nu cârciuma! *Quelle expression!* Restauramt, tată hangiule! Restaurant cu grădină... *Café-chantant*....

HAGI-PANĂ

Dar mi se pare că nu te prea are la stomah.

JORJ
(*cu importanţă*)

O neînţelegere momentană... I-am blesat *tant soit peu* amoarea proprie, *comme on dit*...

HAGI-PANĂ
(*cu mirare*)

Ce-e-e? Ce i-ai făcut?

JORJ

Une bagatelle! O să-i treacă supărarea... (*Aparte.*) Cerusem o sută de galbeni sub chip de împrumutare, şi el m-a gonit afară, *l'imbécile!*

HAGI-PANĂ

Vrea să zică, fără zestre... Ascultă-mi, musù Iorgule! Fiindcă fata te iubeşte... Adică lasă-mă să mă mai gândesc... Vino peste un ceas!

JORJ

Îmi dai o speranţă?

HAGI-PANĂ

Ce să-ţi dau? Nu mi-ai spus că iei fata fără nimic? Nu cumva o întorci acum pe foaia cealaltă? Îţi iei vorba îndărăt? Culcă-te pe acea ureche! Eu nu dau o chioară, nici în bani, nici în bonuri, nici în speranţă!

JORJ

Iarăşi am fost rău înţeles, *toujours mal compris*...

HAGI-PANĂ

Peste un ceas!

JORJ
(*aparte*)

L-am pus la mână. (*Strânge cu efuziune mâna lui Hagi-Pană.*) Atunci *à revoir (Iese prin ușa din dreapta și revine.) À revoir! À revoir! (Iese...)*

SCENA XI

HAGI-PANĂ
(*singur*)

Să stăm strâmb și să judecăm drept. Iorgu nu poate fi doftor, nu poate fi advocat, nu poate fi dascăl, nu poate fi neguțător, nu poate fi nimic din ceea ce-i de folos lumii. Mai pre scurt, este o secătură goală; cum se zice românește: umblă tăind câinilor frunză. Iată-l dară, vrând-nevrând, om politic. Și fiindcă oamenii politici în țara noastră răsar ca ciupercile și cresc mari ca mătrăguna, deci dară... Știu bine că o să-mi spună unii și alții că-mi mărit fata după un risipitor. Apoi nu este așa. Ca să fie cineva risipitor, trebuie să aibe ce risipi. El n-are nici o para după suflet și eu nu-i dau nici o lăscaie de pomană. Cum, dragă Doamne, să risipească ceea ce n-are!... Îmi veți zice, poate, c-o să mă moștenească, ș-atunci vai și amar de bănișorii răposatului, ferească Dumnezeu, Hagi Pană? Dar dacă voi mai trăi eu, cu ajutorul Sfântului Pantelimon, vro patru, cinci, opt, zece ani, în vremea asta, neavând el ce cheltui, o să se dea pe brazdă, o să se dezvețe cu totul de risipă... Și de unde știi c-o să mă moștenească dânsul? Tinerii în zilele noastre sunt cam șubrezi. O să las averea nu lui, ci copilașilor lui... Oricum mă gândesc, nu-i lucru rău. Fiindcă nu vrea zestre, fiindcă place fetei, fiindcă iarăși nu vrea zestre, fiindcă fata a crescut măricică, fiindcă băiatul poate să se-ndrepte, și-n sfârșit fiindcă nu vrea zestre...

SCENA XII

HAGI-PANĂ și TRANDAFIRA

TRANDAFIRA
(*intrând încet și lovindu-l pe umăr*)

Ce mai faci, vecinică?

HAGI-PANĂ
(*voios*)

A! bine c-ai venit, cocoano Trandafiră! Dă-mi și d-ta un sfat prietenesc.

TRANDAFIRA

Cu dragă inimoară, chir hagiule! D-tale mai ales! Cu dragă inimioară! De ce nu! Și părintele Petre de la Sântu-Nicolae a fost astăzi la mine tot după sfaturi prietenești. Că așa prietenoasă sunt eu din fire! L-am pus la cale, zău că l-am pus! I-au furat tâlharii văcuța cea pintenoagă. Unde s-o caute, sărăcuțul de el? Vine la cocoana Trandafira. Fără cocoana Trandafira nu se face nimica! Îi chitesc eu cu cărțișoarele. Cade tâlharul cam slăbuț și oacheșel. Am spus-o popii. Mi-a mulțumit părințelul și s-a dus să-l găsească...

HAGI-PANĂ

Pe cine? Pe tâlhar? Oameni slabi și oacheși sunt cam mulți, cocoano Trandafiră...

TRANDAFIRA

Mulți, vecinică, negreșit că mulți; dar nu toți sunt tâlhari, vezi asta-i asta!

HAGI-PANĂ

Eu eram să cer un altfel de sfat. Aş vrea să-mi mărit zestrea...

TRANDAFIRA

Zestrea?

HAGI-PANĂ

Ce fel zestrea! Ce are a face zestrea?

TRANDAFIRA

De asta mă miram şi eu, chir hagiule! Ziseşi că vrei să-ţi măriţi zestrea...

HAGI-PANĂ

Spus-am aşa? Oare? Mă zăpăcisem, iartă-mă, Doamne! Mă luase gura pe dinainte... Eram să zic c-aş vrea să-mi mărit fata.

TRANDAFIRA

Mărit-o, vecinică. Mărit-o pe drăguţa cu amândouă mânile! Lasă-mă să-ţi dau eu bărbăţelul. Tocmai de aceea am şi venit pe la voi, tocmai de aceea, căci vă iubesc numai Dumnezeu ştie cum. Un profesor! Şase sute leişori pe lună...

HAGI-PANĂ

Vechi?

TRANDAFIRA

Ba noi-nouţi, chir hagiule!

HAGI-PANĂ

Una mie şase sute douăzeci lei vechi... Bună leafă, măcar că mandatele nu se prea scontează. Lumea s-a pus pe gânduri. Visteria e netedă ca pilugul piuliţei. Nu găseşti un ban de leac... Dar uite, cocoană Trandafiro, eu cât p-aci eram să mă hotărăsc a da pe Mariţa după Iorgu...

TRANDAFIRA

I-o-o-orgu?

HAGI-PANĂ

Iorgu, da; şi ce-i?

TRANDAFIRA

Ha, ha, ha! Ştrengarul cela de la logofeţie?

HAGI-PANĂ

Ştrengar! Nu-i tocmai ştrengar! Limbile cele rele i-au scornit numele. Nu te lua după gura lumii...

TRANDAFIRA

Înfundat în datorii pân'la urechi...

HAGI-PANĂ

De unde o ştii d-ta?

TRANDAFIRA

Eu să nu ştiu? Eu?... Apoi până şi lui Petrică îi datoreşte un icosar.

HAGI-PANĂ

Lui Petrică?... O să cercetăm îndată. (*Se duce la uşa din fund şi strigă:*) Petrică! Petrică!

SCENA XIII

HAGI-PANĂ, TRANDAFIRA, PETRICĂ

TRANDAFIRA

Dragă băieţele, mai spune-mi tu singur încă o dată, câte părăluţe îţi datoreşte musù Jorj?

PETRICĂ
(*scărpinându-se la cap*)

Apoi jupânul nu ştie, cucoană... (*Aparte.*) O să-l dau de gol! Mi-a venit rândul!

HAGI-PANĂ

Vrea să zică, îţi datoreşte?

PETRICĂ

Nimic... Abia o rublă... Îi era dor să se preumble pe la Şosea... Ce să zici! Aşa sunt coconaşii! Zicea că-i trebuie să se întâlnească cu cineva...

TRANDAFIRA

Cu cineva!... Auzi, chir hagiule?

PETRICĂ

O rublă nu-i nimica. Mai datoreşte pe aiuri mai mult...

TRANDAFIRA

Pe aiuri mai mult! Cum ţi se pare, vecinică?

PETRICĂ

Pe băiatul de braşovean de alături mai de un an de când îl tot poartă cu vorba pentru o liră.

TRANDAFIRA

O liră!

HAGI-PANĂ

Şase zeci şi doi lei vechi...

PETRICĂ

Prin birturi mănâncă tot pe datorie...

TRANDAFIRA

Vezi odorul d-tale, chir hagiule!

PETRICĂ

Mai deunăzi un croitor era să-l dezbrace pe uliţă...

HAGI-PANĂ

Destul! Destul! Frumos ginere eram să mi-l căpuiesc... (*Aparte.*) Păcat, că era s-o ia fără zestre!...

PETRICĂ
(*cu spaimă*)

Să dai pe domnişoara?

HAGI-PANĂ

Nu e treaba ta! Du-te la tejghea!

PATRICĂ
(*aparte*)

L-am potcovit de minune!

TRANDAFIRA

Nu te speria, Petrică! Nu te speria! Am găsit noi alt ginere...

PETRICĂ
(*îngălbenind*)

Alt ginere!

HAGI-PANĂ

Spusu-ţi-am să ne dai pace?... Du-te mai bine de vinde afurisita aceea de revalisieră...

PETRICĂ
(*aparte cu desperare*)

Orice să fac, tot n-o scot la căpătâi. Pesemne că aşa mi-e zodia! (*Iese.*)

SCENA XIV

HAGI-PANĂ şi TRANDAFIRA

HAGI-PANĂ
(*aşezându-se*)

Şezi, cocoano Trandafiră, ş-o să vorbim cum se vorbeşte, româneşte şi negustoreşte. Ziceai, pare-mi-se, că vei fi având un dascăl?...

TRANDAFIRA
(*aşezându-se*)

Un profesor, vecinică. Un profesor! Lucru mare! Nu că dânsul ar vrea să se căsătorească, dar eu, chir hagiule...

HAGI-PANĂ
(*cu mirare*)

Vrei să te căsătoreşti d-ta?

TRANDAFIRA
(*cochetând*)

Nu eu! Măcar că nu mi-a trecut timpul; şi mulţi, dragă Doamne, vor fi umblând să mă scoaţă din minte; dar tot încă mă mai răzgândesc. Nu-i glumă, vecinică, să te legi pentru totdeauna! O viaţă întreagă! Bărbaţii mai toţi sunt cam ai dracului, să nu fie cu supărare... Dar să venim la vorba noastră. Aş vrea să fac fericită pe odoraşul meu de Mariţa. Ginerică mai de ispravă nici că se găseşte...

HAGI-PANĂ

O ia fără zestre?

TRANDAFIRA

Strânge, strânge, strânge. Mănâncă, drăguțul meu, câte o bucățică de slănină și tot citește, mereu citește, și tot scrie, mereu scrie, de poți zice că trăiește numai din hârtie! Vorbește puțin...

HAGI-PANĂ

Are zece limbi și vorbește puțin?

TRANDAFIRA

Iconomie, vecinică! iconomie la vorbă!

HAGI-PANĂ

Așa este, ai dreptate... Dar ce să faci dacă vrea zestre!

TRANDAFIRA

O să vă împăcați, chir hagiule! o să vă împăcați! E om de înțeles... Cinci-șase mii de galbeni...

HAGI-PANĂ
(*sărind în sus*)

M-ai omorât! Ajutor! m-ai omorât!

TRANDAFIRA

Nu te speria, vecinică... Nu în bani...

HAGI-PANĂ
(*liniștindu-se*)

Nu în bani? Apoi cum? În bonuri?

TRANDAFIRA

Nici așa! Toată zestrea o lasă la d-ta.

HAGI-PANĂ

Și?

TRANDAFIRA

Cu bănișorii aceia intră cu d-ta în tovărășie la negoț.

HAGI-PANĂ

Înțeleg!... Ne facem cum se zice: Hagi-Pană et Compania.

TRANDAFIRA

Asta-i, vecinică, asta-i!... Companie și iarăși companie! Nimic mai mult. Numai că el nu primește cuvântul de companie. Zice că nu-i destul de lătinește...

HAGI-PANĂ

Dec!

TRANDAFIRA

Nu vrea nici cuvântul de hagiu, că-i greco-turcesc...

HAGI-PANĂ

Ce va fi și asta!...

TRANDAFIRA

El dorește să se scrie pe blană: Peregrin-Panoniu et Consorțiu.

HAGI-PANĂ

Peregrin? Eu Peregrin? Neam de neamul meu nu s-a chemat așa! O dată cu capul! Auzi vorbă!

TRANDAFIRA

Nu te supăra, chir hagiule...

HAGI-PANĂ

Eu Panoniu!

TRANDAFIRA

Lasă asta! O să-l facem să înțeleagă...

HAGI-PANĂ

Eu Cu-șorțu!

TRANDAFIRA

Nu te necăji! Vei rămânea Companie...

HAGI-PANĂ

Și Pană?

TRANDAFIRA

Și Pană!

HAGI-PANĂ

Și Hagi!

TRANDAFIRA

Și Hagi! (*Aparte.*) Mi se pare că n-o să iasă la căpătâi.

HAGI-PANĂ
(*așezându-se*)

Vrea să zică, nu voi da bani peșin?

TRANDAFIRA

Nici un bănuț!

HAGI-PANĂ

Dar dacă va cere să ne socotim la sfârșitul anului?

TRANDAFIRA

Vă veți socoti și părăluțele cu folos cu tot vor rămânea la d-ta...

HAGI-PANĂ

Adică partea tovarășului să crească din an în an...

TRANDAFIRA

Ca și partea d-tale...

HAGI-PANĂ

Dar la desfacerea tovărășiei?

TRANDAFIRA

Până peste cinci ani, nici un cuvințel despre asta...

HAGI-PANĂ

Cinci ani... trei mii de galbeni...

TRANDAFIRA

Ba şase, vecinică; şase...

HAGI-PANĂ

Ei, fie patru...

TRANDAFIRA

Mai adaogă una, chir hagiule! Pentr-un cui să nu pierzi potcoava... Nu că dascălul meu ar fi o potcoavă, dar aşa vorba vine...

SCENA XV

ACEIAŞI şi JORJ

HAGI-PANĂ
(*sculându-se şi mergând înaintea lui Jorj, care intră prin uşa din fund*)

Ce pofteşti, domnule?

JORJ
(*uimit*)

Eu, *parbleau!*... Mi-ai spus să viu...

HAGI-PANĂ

Afară! Afară, şi să nu te mai văz pe aicea!

JORJ

Dar... *je ne comprends rien*... Mi-ai promis...

HAGI-PANĂ
(*răcnind*)

Afară!

SCENA XVI

ACEIAŞI şi MARIŢA şi PETRICĂ

MARIŢA
(*intrând prin uşa din dreapta, speriată)*

Ce-i asta, tată?

HAGI-PANĂ

Asta însemnează că nu te dau în veci după libertonul ăsta! (*Petrică îşi freacă mâinile de bucurie.*)

TRANDAFIRA
(*cu bucurie*)

Aşa!

MARIŢA

Ah! (*Se reazimă de scaun ca să nu cază.)*

HAGI-PANĂ

Ţi-am găsit un bărbat matur, cărturar şi iconom...

TRANDAFIRA
(*cu bucurie*)

Aşa!

PETRICĂ

Oh! (*Se reazimă de părete ca să nu cază.*)

JORJ

Ei bine, dacă este așa, *ma parole de gentilhomme*, eu mă-mpușc...

HAGI-PANĂ

Vorbă să fie, dragul meu! Așa zicea și fata: mă duc, mamă, să mă-nec, unde e lacul mai sec... (*Luând din cui pistolul și dându-l lui Jorj.*) Porfim! împușcă-te chiar acum...

JORJ
(*examinând pistolul*)

Pistol turcesc, rugină orientală... *jamais!* Dacă e vorba să mă-mpușc, *eh bien*, voi căuta ceva modern, mai *de chic*.

PETRICĂ

Să-i dăm jupâne, o tabletă de revalisieră, că aceea-i curat modernă...

JORJ
(*cu o figură radioasă*)

Aa! *Quelle idée!* Acuma să vă vedem! (*Îndreptând pistolul asupra lui Hagi-Pană, pe când Marița scoate un țipăt.*) Îmi dai pe Marița?

TRANDAFIRA
(*alergând spre ușă*)

Ajutor! Sergent! Ajutor!

PETRICĂ
(*repezindu-se la părete și apucând o sabie turcească*)

Îl tai! Zău că-l tai!

HAGI-PANĂ

Liniștiți-vă odată! Ce atâta tărăboi! (*Către Jorj.*) Așa? Vrea să zică, musù, d-ta ești și ucigaș pe lângă celelalte? Bun de tot! (*Cu aer triumfal.*) Împușcă-mă dară! Împușcă-mă... Pistolul n-a fost încărcat de când m-am întors eu de la Ierusalim...

(*Toți râd, Jorj, umilit, lasă mâna în jos.*)

FINEA ACTULUI I

ACTUL II

SCENA I

HAGI-PANĂ
(*singur, şezând lângă masă, cu două ziare în mână*)

În negoţ trebuie să cauţi totdeauna bilanţul: ce-i de dat şi ce-i de luat. Tot aşa este şi-n politică. Să vedem mai întâi ce zice această gazetă a cârmuirii.(*Tuşeşte şi începe a citi.*) „Nu ascultaţi perfidele insinuaţiuni ale opoziţiunii"... Ce-i asta in... insi... sinuaţiuni? Pesemne de la sân. Adecă opoziţia bagă mâna în sân. Cu alte cuvinte... În sfârşit, e ceva rău. (*Citeşte.*) „Scopul ei este de a mănţine ţara în anarhie"... (*Aruncă ziarul jos, apoi îl ridică şi-l aşază pe masă.*) Nu! e bun de învălit masline, căci altfel lasă-l încolo! tot aşa a vorbit şi ieri! Să fi schimbat măcar o vorbă! Anarhie şi iar anarhie, iar când o cauţi, n-o găseşti nici cu lumânarea... Să vedem mai bine ce mai cântă şi opoziţia. (*Freacă ziarul între degete.*) Hârtie bună pentru caşcaval. (*Tuşeşte şi începe a citi celalt ziar.*) „Cetăţeni! Vegheaţi, căci ora se apropie. Reacţiunea vă tinde mrejele despotismului. Mâine este ziua elecţiunilor municipale"... (*Lasă ziarul din mână şi sare în sus.*) A! Astăzi sunt alegerile! Chiar astăzi! Ce să mă fac, săracul de mine! Parcă văz intrând prin uşa aceea epistatul mahalalei cu lista candidaţilor guvernului, iar pe uşa cealaltă vrun masalagiu cu o listă liberală. De nu votezi cu cârmuirea, îţi zice: anarhie! şi mai ştii dacă nu-ţi pecetluieşte şi prăvălia! De nu votezi cu opoziţia, te face vândut străinului! Austro-maghiar! Spion muscălesc! Prusac! Bismarck!... Mai bine, zău, nici cu unii, nici cu alţii! Vorba românului: doi pepeni într-o mână nu poţi ţinea. S-ar putea, ce-i dreptul, să ţii pe cel alb într-o mână şi pe cel roşu în alta; dar atunci vine un al treilea, vro *fracţiune liberală şi independentă*, şi-ţi trage o palmă! Ar trebui, la adică, să aibi trei sau patru mâini ca să-i mulţumeşti pe toţi. Ducă-se la naiba cu toptanul! M-ascund. (*Strigă.*) Petrică! măi Petrică!...

SCENA II

HAGI-PANĂ şi PETRICĂ

PETRICĂ

M-ai chemat, jupâne?

HAGI-PANĂ

Eu mă duc în vecini... Preveghează toate... Nu uita să desfaci revalisiera...

PETRICĂ

Dar dacă va veni cineva să te caute, jupâne?

HAGI-PANĂ
(*luând şapca şi bastonul*)

Fă cum ştii... Eu nu sunt acasă...

PETRICĂ

Să te chem de prin vecini?

HAGI-PANĂ

Te ferească Dumnezeu!... Hagi-Pană a plecat afară... S-a dus la vie... Mă-nţelegi? ... (*Aparte.*) Decât să te preumbli cu poliţai sau cu masala, una din două, ba poate să fii şi bătut, căci de! aşa-i Constituţia! aşa zic d-lor că se petrece şi-n America... mai bine fă-te nevăzut. (*Iese.*)

SCENA III

PETRICĂ
(*singur*)

Minuni mari! Pe d-o parte ştie c-o să-i vină în casă blestematul acela de profesor ca să facă cunoştinţă, pe de altă parte, fuge şi-mi zice: mă-nţelegi?... Ba nu-nţeleg câtu-i negru sub unghie!... Înţeleg numai atâta că mi se rupe inima după Mariţa... (*Cântă.*)

Vine dorul despre seară,
Despre zori el vine iară,
Şi-mi grăieşte şi mă-ntreabă:
De ce sunt cu faţa slabă?
Eu zic dorului cu jale
Că iubesc fără de cale;
Eu zic dorului plângând
Că iubesc fără de rând!
Dorul râde şi se duce,
Bată-mi-l-ar sfânta cruce!

Ieri Jorj, astăzi nu mai ştiu cine, numai Petrică nici-odată!...

SCENA IV

PETRICĂ şi JORJ
(*intrând prin uşa din fund*)

JORJ
(*lovind pe Petrică peste umăr*)

Te-am auzit, *mon cher!* Vrea să zică, *comme on dit*, îţi place şi ţie?... *À la bonne heure!* (*Aparte.*) Bine zicea Mariţa că sunt trei muşchetari: eu, ăsta şi acela. *Nous allons voir! (Către Petrică.)* Să contractăm o coaliţiune...

PETRICĂ

Ce-i aia coa... coa... coa... Cum ai spus d-ta?

JORJ
(*cu emfaz*)

Un inimic comun ne ameninţă pe amândoi *Il faut nous entendre*, cum zice francezul. Discordia ne va ucide. Trebuie să ne unim forţele...

PETRICĂ

Mai bine dă-mi rubla, domnule Jorj.

JORJ

Drôle qu'il est! Nu pricepi oare că a venit timpul de a da în laturi...

PETRICĂ

Datoriile?

JORJ

Toate recriminaţiunile trecute, *toutes les misères du passé!* Să tragem cu buretele peste greşelile fiecăruia. Annibal e la uşă...

PETRICĂ

Cum? Ginerele se cheamă Animal?

JORJ

À peu près! Să conspirăm, *mon brave*; să conspirăm în cea mai perfectă armonie pentru a învinge prin unire teribilul pericol, atârnat dasupra capetelor noastre. *Allons, enfants de la patrie!* Duşmanul nu e tare, decât numai prin zizania noastră. *Autrement il este coulé!* Am aflat cine este. Un pedant! Un om fără educaţiune! *Un rustre!* Mariţa nu poate să-l iubească...

PETRICĂ

Dar te iubeşte pe d-ta...

JORJ

Qu'importe! Să nu ne gândim la viitor. Să nu punem mai dinainte candidatura nimănui. *Vogue la galère!* Destinul va alege...

PETRICĂ

De ce destin mai vorbeşti şi d-ta, domnule Jorj! Spune-mi verde că vrei să-ţi tragi spuza pe turtă cu mâinile mele. Ori d-ta, ori celalt, pentru mine e totuna. Rău şi rău!... Să ne-ntoarcem dară la...

JORJ
(*cu indignaţiune*)

Rubla! Iarăşi dezbinare? *O Dieu des dieux!* Nu simţi tu că pierim?

PETRICĂ

Ba cât despre mine, tot voi pieri, fie cu d-ta, fie cu celalt!...

JORJ

Le nigaud! Nu vrea să înţeleagă fineţa coaliţiunii!...

PETRICĂ

E bătrân acela?

JORJ

Enfin, te văz plecat a negoţia...

PETRICĂ

Te întreb: e bătrân?

JORJ

Décidément, ar putea să-mi fie tată...

PETRICĂ

E urât?

JORJ

O figură din cele mai nepermise. *Un monstre!*

PETRICĂ

Bătrân şi urât, apoi mai bine dânsul decât d-ta...

JORJ
(*confuz*)

Comment? Ce vrea să zică?...

PETRICĂ

Dacă e bătrân şi urât, domnişoara n-o să-l iubească, şi prin urmare tot este ceva, o nădejde, un câştig oarecare; pe când d-ta, tânăr şi frumos, o s-o duci de nas în voie bună, până-i vei toca toate părăluţele ş-o vei lăsa pe gheaţă. Nici pentru mine, nici chiar pentru dânsa, nu eşti tocmai d-ta cel mai bun... Să ne răfuim mai bine cu rubla.

JORJ

L'insipide! Dar unde-i liberalismul tău?

PETRICĂ

Ce? Liberalism ca s-o iei d-ta şi s-o despoi, orbind-o prin şoşele, prin momele? Slugă plecată! Nu primesc o dată cu capul o asemenea coa... coa... cum ai zis d-ta. Nu-mi pui în cârd cu nimeni. Nici în clin, nici în mânecă!...

JORJ

Par conséquence, tu eşti pentru dânsul, reacţionarule?

PETRICĂ

Ba voi sta la o parte, privindu-vă pe amândoi...

JORJ

Soit! Cel puţin îmi promiţi neutralitate?

PETRICĂ

Nu ştiu ce fel de mâncare este asta. Mă tem să nu mă-ncurci. Mai bine să-mi plăteşti ce ai de plătit...

JORJ

C'est une autre question! Tot ce te rog eu, dacă nu vrei coaliţiune, este de a-mi lăsa *les coudées franches* cum zice francezul, adecă să nu te amesteci...

PETRICĂ

O, cât despre asta, poţi fi sigur! (*Aparte.*) Să de Dumnezeu ca amândoi să-şi spargă capetele şi să scape sărmana Mariţă! (*Intră Mariţa prin uşa din dreapta.*) Dar iată... Mă duc la prăvălie... (*Aparte.*) După obiceiul cel bun, o să-i pândesc de după uşă. (*Iese.*)

SCENA V

MARIŢA şi JORJ

MARIŢA
(*tristă, cu capul în jos*)

Ai văzut?...

JORJ
(*în aceeaşi poză*)

Hélas!

MARIŢA

Ai auzit?

JORJ

Mille tonnerres!

MARIŢA

Ce să facem?

JORJ
(*aparte*)

Este momentul de a-i arăta toată mărimea pasiunii mele. (*Către Mariţa.*) *Mon ange*, trebuie să fugim!

MARIŢA

Să fugim?

JORJ

Adevărata iubire nu cugetă. *C'est fini!*

MARIŢA
(*speriată*)

O, Doamne!

JORJ
(*pasionat*)

Cerul şi pământul, *le ciel et la terre*, soarele şi luna, *le soleil et la lune*, raiul şi iadul, *le paradis et l'infer*, nu pot opri avântul iubirii noastre! Prin persecuţiune ea devine şi mai impetuoasă! Să rumpem lanţurile, să sfâşiem fiarele, să... să...

MARIŢA

Dar tata n-are alţi copii... El va muri de durere... O, nu, nu!... Rămas singur la bătrâneţe, fără consolaţiune, fără sprijin!... Te iubesc, te voi iubi totdeauna, dar... nu pot fugi!

JORJ
(*aparte*)

Nu voi nici eu să fug! (*Către Mariţa.*) *Comment donc?* Vrea să zică amoarea ta nu merge până la sacrificiu? Eu uitasem

că şi tu eşti femeie! Nenorocitule *Georges*! *L'amour d'une femme!* Ce deriziune! Femeia nu simte! Bărbatul, numai bărbatul...

MARIŢA
(*mişcată*)

Te îndoieşti tu de iubirea mea?

JORJ
(*aparte*)

Diable! Mă tem să nu-i vie pofta de a fugi! Am luat-o prea repede! (*Către Mariţa.*) Iartă-mă! *J'etais ravi!* Cuprins de flacăra pasiunii, cutezai a bănui... dar nu-i nimic!...

MARIŢA
(*decisă*)

Ei bine, eu m-am hotărât...

JORJ
(*confuz*)

Ce?

MARIŢA

Să fugim!

JORJ

Dar... *mais*... cugetă un moment...

MARIŢA

Adevărata iubire nu cugetă!

JORJ

Ba da, da, da... Natura mea este *tant soit peu* sentimentală. Mă gândesc la suferințele părintelui tău. *C'est affreux!* Rămas singur la bătrânețe, fără consolațiune, fără sprijin...

MARIȚA

Dar el ne va ierta... Eu sunt sigură...

JORJ
(*aparte*)

Iertare fără zestre! (*Către Marița.*) Tu nu-l cunoști, *ma perle.* Este vindicativ la culme... Ar fi mai bine să se găsească vrun *arrangement* și fără fugă... *Voyons! (Se gândește un moment.)* Dacă ar vrea Petrică...

MARIȚA
(*cu mirare*)

Petrică?

JORJ

El ne-ar putea fi util; dar *malheureusement* îmi refuză o mână de ajutor. Și știi de ce, *par exemple?* Ha! ha! ha! Te iubește...

MARIȚA

Mă iubește Petrică?

JORJ

Iubire de tejghetar, *amous de commis*, cum zice francezul.

MARIȚA

Nu mi-a spus... Nu mi-a arătat niciodată...

JORJ

Sfială de om *mal élevé.* Cu toate astea, fără a ne ajuta, mi-a promis de a rămânea neutru. *Par conséquent*, trebuie să facem tot ca să scăpăm de pedantul acela...

MARIȚA
(*aparte*)

Ciudat! Petrică mă iubește...

SCENA VI

ACEIAȘI și PETRICĂ

PETRICĂ
(*ținând în mână o tablă de carton*)

Ce să fie și asta, coconiță! A adus-o și a lăsat-o aici cucoana Trandafira din partea acelui profesor, nu știu cum îl cheamă. Anunț nu este, măcar că seamănă... Blană de prăvălie nu este... Cont nu este... Poliță nu este... Afiș de teatru nu crez să fie... M-am încercat a citi și nu înțeleg boabă. O limbă păsărească!... Doară va putea s-o dezlege domnul Jorj, că tot a învățat carte până la brâu...

JORJ
(*luând tabla și citind*)

„Lui Peregrinu Pannoniu et Consorțiu, mercatore. Numa Consule, profesore hilariopolitanu, vulgo bucurestinu, salute"... *Ventrebleu!* Pricep numai atâta că omul ăsta iscălește în cap, în loc de a iscăli în coadă. *C'est curieux!*

MARIȚA

Dar ce scrie și către cine?

JORJ

Ma foi, nu ştiu nimic! *Allons*, să vedem mai departe. (*Citeşte.*) „Pretunsu de summa gratitudine pre intru egregia acceptatione a munerelui candidatoriu de in partea mea la pulcra filia a dominationei vestre..."

PETRICĂ

Nu vedeţi că cere o vestă? El crede că noi suntem croitori.

JORJ

Patience! Să citim până-n capăt. *C'est original! (Citeşte.)* „...a dominationei vestre, leau precursoria audacia"...

MARIŢA

Vorbeşte de banca „Dacia" nu de mine...

JORJ
(*citeşte*)

...„leau precursoria audacia de a vo annuntiare imminentea mea adparitione in felicele atriu a dominationei vestre"...

PETRICĂ

Iarăşi vestă! Tot vine la vorba mea. Zice că a citit un anunţ despre o vestă...

JORJ

Ascultă *jusqu'au bout! (Citeşte.)* „a dominationei vestre pre in aquesta tabula quasi cerata a similitudine institutului morilor avitici. Valete"... *Vraiment*, eu crez c-am înţeles.

MARIŢA şi PETRICĂ
(*cu nerăbdare*)

Ce-i?

PETRICĂ

Nu-i despre vestă?

MARIŢA

Nu-i banca „Dacia"?

JORJ

Ascultaţi încă o dată ultima frază, concluziunea, *le fin mot de la chose*, cum zice francezul. (*Citeşte.*) ...„a similitudine institutului morilor avitici. Valete." Mie mi se pare, *à peu près*, că el se prepară a înfiinţa un institut de moară cu vite într-o vale şi...

MARIŢA

Vrea să vânză taicăi făină?

PETRICĂ

Despre făină nu vorbeşte... Ba zice: „cerata". Poate să fie cernută...

JORJ
(*furios*)

Enfin, oricum ar fi (*Aruncă jos cartonul şi-l calcă sub picioare, pe când în uşa din fund apare Numa Consule.*)

SCENA VII

ACEEAŞI şi NUMA CONSULE

CONSULE
(*oprindu-se pe loc, desconcentrat*)

Tabula cerata suptu calcanie! (*Amenințând pe Jorj.*) Juvene insolente!

PETRICĂ
(*aparte*)

Să se certe, să se bată, să se turtească amândoi, cu atât mai bine; eu mă fac nevăzut. (*Iese.*)

SCENA VIII

JORJ, MARIȚA şi NUMA CONSULE

JORJ
(*cu afectațiune*)

Pardon, monsieur! Dacă aş fi ştiut că d-voastră sunteți... *chose*... nu găsesc cuvântul... autorul acestei scrisori, negreşit...

CONSULE
(*întrerumpând*)

„Negreşit“, unu vocabulu slavo-sarmaticu.

JORJ
(*urmând*)

M-aş fi stăpânit...

CONSULE
(*întrerumpând*)

„Stăpânit“, una locuțione traco-albanese.

JORJ

D-voastră căutați pe d. Pană, şi *probablement* l-ați putea găsi în băcănie...

CONSULE
(*întrerumpând*)

„Băcănie“, una espressione turco-scitica.

MARIȚA
(*aparte, reținându-şi râsul*)

Sunt curioasă de a vedea cum se vor înțelege... Ciudat! Omul ăsta aude numai cuvintele, dar nu-i pasă deloc de sensul frazei...

JORJ

Peut-être nu cunoaşteți intrarea prăvăliei?

CONSULE

„Prăvălie“, una dicțione hibrida de una obscura provenienția!

JORJ
(*pierzându-şi răbdarea*)

Sacré...

CONSULE

Domine! Io nu sum emptore, io sum procu. (*Observând mirarea lui Jorj, care face un pas îndărăt.*) Procu, nu porcu.

Procus, secunda declinaţione. Abunda in Cicerone. Nu concepi?... In lingua vulgare: nu sunt muştereu, ci mire.

MARIŢA
(*cu naivitate*)

Vrea să zică, d-ta ştii româneşte?

CONSULE

Sum cive romanu! (*Jorj şi Mariţa pufnesc de râs.*) Hilaritate? Homeni simplici! eli nu au consultatu dicţionarulu Societatei Academice... (*Suspinând.*) Momentosu tesauru!

JORJ

Academie, tezaur, să-ţi spui numai o vorbă, domnul meu, *un seul mot décisif.* D-ta poţi fi colonie romană, dar ginere în această casă nu vei fi, *ma parole d'honneur.* Cară-te de pe aici!

CONSULE
(*cu demnitate*)

Io, Numa Consule? Io, teologu absolutu şi filosofu idem?

JORJ

Mademoiselle Marie nu te iubeşte.

CONSULE

Este una questione indifferente.

MARIŢA
(*mişcată*)

Cum? D-ta vrei să te-nsori fără a fi iubit? fără să iubeşti? fără legătura simpatiei? Ce monstruozitate!

CONSULE

Te voliu facere una matrona.

JORJ
(*luându-l de piept*)

Allons, vite! Renunţă la această căsătorie!

CONSULE
(*speriat*)

Violenţia! Bellu!

JORJ

Renunţă sau te omor! şi atunci, *parbleu*, vei nemeri chiar la cimitir la Bellu...

MARIŢA

Iartă-l! Doară nu mă va lua cu forţa. (*Jorj lasă pe Consule.*) Nu trebuie decât să-l vază tata, pentru ca să se încredinţeze pe loc că-i peste putinţă să mă dea după un om cu care nici el, nici eu nu ne putem înţelege. Mai bine m-aş duce la călugărie!...

CONSULE

„Călugărie", unu verbu greco-bizantinu.

MARIŢA

Ş-apoi nici carte nu ştie! Zice că substantivul călugărie este un verb! Mai multă gramatică se învaţă în pensionatul doamnei Firundţvanţig...

CONSULE

„Firundţvanţig“, horribile gotico-teutonismu!...

JORJ

Ei bine, *mon ami*, mai persişti oare a o lua de nevastă?

CONSULE
(*grav*)

Uă voliu leuare! (*Jorj vrea să-l apuce din nou, Consule fuge, înconjură odaia, se răpede asupra dulapului, îl deschide din zăpăceală şi intră înăuntru.*)

JORJ

L-am prins! *Vive la chance! (Ţine uşa dulapului.)*

MARIŢA

Dar ce faci, Jorj? Acolo sunt hainele lui tata; nişte giubele din timpul Regulamentului, pe cari el le numeşte tot bune, şi-i pare rău că nu poate să le mai poarte. O să se supere foc...

JORJ
(*ţinând mâna pe dulap*)

Poltron! Renunţă, dacă vrei să-ţi deschid...

CONSULE
(*din dulap*)

Nece una data.

SCENA IX

ACEIAŞI şi HAGI-PANĂ

HAGI-PANĂ
(*intrând iute*)

Doară nu m-a minţit Petrică!... (*Văzând pe Jorj.*) A, ştrengarule! vagabondule! Iarăşi la mine! O să-ţi rump eu oasele!

JORJ
(*lasă dulapul, se apropie cu gravitate de Hagi-Pană şi scoate din buzunar o scrisoare*)

Citeşte, tată hagiule. Sunt aci cu o misiune oficială. *Des affaires d'état*, cum zice francezul...

HAGI-PANĂ
(*uitându-se la scrisoare*)

De la comisarul Ciocan! Vai de mine! (*Citeşte.*) „Nene Pană! Acest domn este însărcinat a te duce la alegeri. Lista candidaţilor o vei primi tot de la dumnealui. La caz de nesupunere la ordinile cârmuirii, o păţeşti. Aseară la întrunirea de la Şapte-Nuci nu te-am văzut, şi-mi pare rău. Pe viitor să fii mai înţelept. Ai început, pesemne, a te face şi d-ta revoluţionar“... (*Cu o voce tremurândă.*) Revol... brrr! Iată-mă între ciocan (*arată scrisoarea*) şi nicovală (*arată la Jorj.*) N-am încotro! Haidem, musù Iorgule... (*Către Mariţa.*) Iar tu, coconiţă, în odaia dumitale, iute, iute! (*Mariţa iese prin uşa din fund.*) O să te-nvăţ eu minte! (*Iese cu Jorj prin uşa din dreapta.*)

CONSULE
(*sărind din dulap, cu o giubea pe dânsul, se răpede spre uşa din dreapta, unde se ciocneşte cu Petrică care intră atunci*)

Quousque tandem, Catilina?...

SCENA X

CONSULE și PETRICĂ

PETRICĂ

Ce fel de Caterină? Mai încet, domnule!... Erai să mă turteşti!...

CONSULE

În nomele naţionei...

PETRICĂ

Degeaba îmi zici „Ioane“, ba încă „na-ţi, Ioane“. Nu sunt Ioan şi nu-mi dai nimica... Dar ce văz? În loc de a da, tocmai d-ta ai luat! (*Trăgând giubeaua după umerii lui Consule.*) De ce ai furat giubeaua jupânului?

CONSULE
(*făcând un pas îndărăt, cu mirare*)

Giubea... o stupefacţione!

PETRICĂ

Iarăşi, „Ioane“? Pesemne vei fi muscal, că numai ei botează Ivan pe toată lumea...

CONSULE
(*cu gravitate*)

Voliu exire cu indignaţione fora responsione... (*Iese.*)

SCENA XI

PETRICĂ
(*singur, după ce a aşezat giubeaua în dulap*)

„N-aţi, Ioane“! Tot „n-aţi Ioane“! Na-ţi-o frântă că ţi-am dres-o!... Du-te dracului, nebunule! Şi să zică cineva că numai astă pocitură îmi mai stă acuma piedică în cale! Ce mare poznă că nu ştie omul din ce tufă sare iepurele! Dacă nu era acest dascăl cu *Ioane*, Mariţa ar putea să fie a mea, căci pentru franţuzul acela de Jorj am găsit eu leac, din nenorocire prea târziu. (*Scoate din buzunar o hârtie.*) Marşanda de alături, aceea care-mi tot face cu ochiul, măcar că mie nu-mi place nici de frică, a pierdut din săculeţ această ţidulă la ieşirea din prăvălie. Când mă uit, ce să văz? slova lui musù Jorj! Da, slova lui... chiar aşa! (*Se învârteşte câteva momente prin odaie şi apoi caută prin hârtiile de pe masă, dintre cari scoate una.*) Iată stihurile lui musù Jorj cele cu pasere fără tunet şi fulger fără idei. (*Se uită la ambele scrisori.*) Aceeaşi mână! Nici o deosebire!... Bravo, coconaşule! Vrea să zică, pe de o parte aci, pe de altă parte acolo, şi nu-i departe una de alta, casă lângă casă, căci altminterea ar obosi boierul. Şi oare ce-i scrie? (*Citeşte.*) „Ma kere Eup... up... hrosine...“ Franţozeşte! Dar mie mi se pare că o cheamă Frosa, iar nu *up* şi nu mai ştiu cum. Ce necaz că nu poci înţelege!... S-o arăt domnişoarei Mariţa... Va fi, cum s-ar zice, o răzbunare pentru acea rublă... Ba să mă mai gândesc... Mai bine voi ruga pe vrun muştereu să mi-o tălmăcească, când nu va fi jupânul în prăvălie... Dar să mă mai încerc. (*Citeşte.*) „Nu te supăra, *ma*...“ Iar franţozeşte!... (*Citeşte.*) „Pe fata băcanului, *mon*... treabă bănească, *ma*... amoarea numai pentru tine, *mon*“... Ma-mon, mon-ma, dar totuşi am priceput ceva. Aci treabă bănească şi acolo amor, aci fata băcanului şi acolo marchiză, cum le zice la teatru! (*Cântă.*)

Către mine te jurai,
Dorule, odorule,
Că pe nimeni nu mai ai
Dorule, odorule,

M-ai făcut de te crezui,
Dorule, odorule,
Şi cu alta te văzui,
Dorule, odorule,
Pune-ţi dară pofta-n cui,
Dorule, odorule!...

De! aş face bună treabă, dacă n-ar fi scos dracul la meidan pe dascălul acela! (*Ascunde ambele scrisori.*)

SCENA XII

PETRICĂ, TRANDAFIRA, apoi MARIŢA

TRANDAFIRA
(*intrând furioasă prin uşa din dreapta*)

O asemenea ruşine, chir hagiule!

PETRICĂ
(*cu naivitate*)

Ce este, coconiţă?

TRANDAFIRA

Eu n-am venit la tine. Auzitu-m-ai? Unde-i chir Pană?... Nu cumva şi pe mine o să mă-nchideţi în dulap? Ia încercaţi-vă! Haide!...

MARIŢA
(*intrând prin uşa din stânga*)

Dar ce este? De ce atâta zgomot?

PETRICĂ
(*râzând*)

Întrebaţi pe coconiţa asta, de ce s-o fi supărat? (*Trandafira îşi pune mânele în şolduri.*) Nu vezi că tot creşte în lături ca varza?

TRANDAFIRA
(*făcând un pas înainte*)

Aolică, aolică! Ascultă-mă, obraznicule! Se vede că nu ştii încă ci-i-i-ne-i cucoana Trandafira? Nu-ţi bate joc de mine, că apoi... (*Face un gest.*) Dar ce mai stau eu aice! Parcă aş fi căpchiat. Îmi trebui hagiul. Pe el o să-l învăţ eu minte. (*Vrea să iasă şi se opreşte pe prag, rezimată cu spatele de uşă şi adresându-se către Mariţa.*) Frumos, duducă! N-am ce zice! Fo-o-oarte frumos! Asta-i edocaţie! Asta-i pasionat! (*Deschizându-se iute uşa, Trandafira cade în braţele lui Jorj.*) Valeu! M-a omorât!

SCENA XIII

ACEIAŞI şi JORJ

JORJ
(*pe jumătate speriat*)

Ce dihanie!

MARIŢA

Apă! Iute apă, Petrică!

TRANDAFIRA
(*sculându-se cu majestate și aruncând împrejur o cătătură de dispreț*)

Una este cocoana Trandafira! O să mă cunoașteți voi, cine sunt eu! (*Iese și apoi se întoarce drept la Jorj.*) O să mă duc la ministru, la șeful de secție, la vodă, ș-o să le spui tuturora, tuturora, tuturora ca ce fel de poamă ești! Birbantule! Eu sunt dihanie, a? eu dihanie? (*Iese.*)

SCENA XIV

MARIȚA, JORJ, PETRICĂ

JORJ
(*aparte, uitându-se cruciș la Petrică*)

Acest mojic, *ce manant*, mă jenează totdeauna.

PETRICĂ
(*aparte, uitându-se cruciș la Jorj*)

S-o iau, nu poci; s-o las, nu-mi vine la socoteală.

JORJ
(*către Petrică, cu gravitate*)

Eram să-ți spun ceva, *mon bon*.

PETRICĂ

Și eu nu mai puțin, domnule Jorj.

JORJ
(*lui Petrică la ureche*)

Mi-ai promis neutralitate, *c'est-à-dire* să ne lași singuri.

PETRICĂ
(*încet*)

Și d-ta mi-ai făgăduit să-mi dai înapoi rubla, să nu fie cu supărare.

JORJ
(*tare, adresându-se către Marița*)

Enfin, nu este vrun secret. Venim aci, am întâlnit pe Consule, l-am provocat la duel și... *pas moyen!*

PETRICĂ
(*cu curiozitate*)

Ce-i aceea pamoien?

JORJ

Poltronul mi-a răspuns *sans façon* că mă va denunța poliției. *Quelle indignité?*

MARIȚA

Sunt sigură că el n-a spus „poliție".

JORJ

Vous avez raison. Nu poliție, dar m-a amenințat cu „una acțione de in ante a pretorelui causarum publicarum", și eu am înțeles, *naturellement*, că trebuie să fie comisar sau agă.

PETRICĂ
(*cu ironie*)

Ei, atunci ce-i de făcut? De duel nu se teme, adecă se prea teme; de bătaie iarăși nu-i pasă, adecă o papă fără să se turbure, sub cuvânt că așa va fi fost odată pe timpul lui Papură Vodă și a lui Ciubăr Împăratul, pe când se potcovea puricele cu nouăzeci și nouă ocale de fier. De frică nu-l poți depărta, iar jupânul îl vrea de ginere cu nepusă masă; cum dară va merge treaba?

MARIŢA

Orice să fie, numai a lui nu voi fi!

JORJ
(*trist*)

Poziţiunea este critică: *nous sommes mis dans un impasse.*

PETRICĂ

Ba vă pasă foarte mult!... Dacă aş şti că nu se supără domnişoara, aş da eu un sfat.

MARIŢA

Spune, Petrică.

JORJ
(*aparte*)

Acest *vaurien* începe a fi prea familiar cu dânsa. (*Tare.*) Mai bine lasă-ne, *mon cher*, numai *un petit moment*, ca să ne mai gândim noi singuri.

MARIŢA

Dar de ce să nu spuie şi dânsul?

PETRICĂ

Eu plec bucuros, dacă aşa îmi porunceşte domnişoara.

MARIŢA

Ba să spui ce ai de spus.

JORJ
(*cu dispreţ*)

O să fie *une sottise.* (*Îşi aprinde o ţigaretă şi se pune la o parte.*)

PETRICĂ

Ia, domnişoară, o bucăţică de hârtie, şi pune-te de scrie ce-ţi voi spune eu.

MARIŢA

Ciudat! (*Se aşează la masă şi ia condeiul.*) Dictează.

PETRICĂ
(*după ce a tuşit*)

Scrie: Arhon dascăle...

MARIŢA

Am scris.

PETRICĂ

Arhon dascăle, nu cumvaşilea să hrăneşti vreo nădejde de dragostea mea... Ai scris: dragostea mea?

MARIŢA

Dragostea ta?

PETRICĂ
(*confuz*)

Adecă... adecă... în scrisoare.

MARIŢA

Am scris.

PETRICĂ

Degeaba te osteneşti, păpucindu-te fără ispravă...

MARIŢA

Mai departe.

PETRICĂ

În vecii vecilor nu-ţi voi fi nevastă, şi nu voi grăi latineşte. Slugă şi mă iscălesc... Acum iscăleşte şi dă-mi scrisoarea să i-o duc.

MARIŢA

Ce copilărie? Dar la ce va servi aceasta?

PETRICĂ

O să vezi... (*Ia scrisoarea şi o strânge.*)

JORJ

C'est ridicule! (Afară se aude vocea lui Hagi-Pană.) Diable! suntem prinşi... Unde m-aş putea ascunde! (*Caută un loc prin odaie.*)

MARIŢA

Tot o să ne omoare!

SCENA XV

ACEIAŞI, HAI-PANĂ şi TRANDAFIRA

HAGI-PANĂ

(*înarmat în loc de măciucă cu o şuncă, se redepe asupra lui Jorj, care se fereşte, manevrând după un scaun, iar Mariţa se ascunde după dânsul*)

În sfârşit, acuma nu mai scapi, derbedeule! La alegeri ca la alegeri, acolo stăpâneşte comisarul Ciocan, dar aice sunt eu la mine acasă!

JORJ

Asta-i o cursă, *c'est un piège!*... Fii cavaler, tată hagiule, *pour l'amour de Dieu!*

MARIŢA

Taică, mă jur că n-o să mai vină!

TRANDAFIRA

(*cu impacienţă*)

Începe odată, hagiule; ce mai stai pe gânduri!... Ce te mai codeşti, bădică!... Dă-mi şunca mie să-l pocnesc eu, bată-l pârdalnicul!... Să-i arate cocoana Trandafira că dumneaei nu este dihanie!

PETRICĂ

(*aparte*)

Eu mă reped la dascăl. Mi se pare că rău o să le încurc iţele... (*Se furişează şi iese.*)

SCENA XVI
ACEIAŞI, afară de PETRICĂ

HAGI-PANĂ

Lasă, cucoană Trandafiro, că mi-am luat de seamă. Lesne aş putea să-l stâlcesc, dar aş strica o bunătate de şuncă. Cine mi-o plăteşte? Mai bine dară să-l pedepsesc altfel. (*Aşază şunca pe masă, o scutură de praf ş-apoi se întoarce.*) Du-te la dascălul d-tale; cheamă-l aice; o să facem pe dată logodna, iar farmazonul ăsta să stea acolo în colţ să privească, lingându-şi buzele.

JORJ

Aceasta-i ceva teribil, *c'est par trop fort,* tată hagiule!

MARIŢA

Vrei să mă omori, taică!

TRANDAFIRA

Te-ai gândit de minune, chir Pană! Profesorul m-a trimis aice ca să-ţi dau de ştire un lucru, la care el ţine foarte mult. Este iconom, drăguţul! Iconom peste măsură! Vrea ca la nuntă să nu fie alte bucate decât numai caş şi slănină. Mi-a tălmcit-o şi lătineşte: *laridum et caseum.* Zice că împăratul Traian în toată viaţa lui nu mânca altceva decât caş şi slănină...

HAGI-PANĂ

Ce om blagoslovit! Cu o cheltuială de zece parale se isprăveşte nunta întreagă! Vezi aşa ar trebui să fie toţi românii! Nu degeaba a rămas nemuritor în ţară numele lui Troian! S-a sfârşit! Adu-i aci şi să-l logodim fără vorbă multă. Pe lângă caş şi slănină, îi mai pot da vro câteva tablete de revalisieră, că tot se strică în prăvălie...

TRANDAFIRA

Ai putea să-i mai dai şi săpun, chir Pană, că învăţaţii ăştia cu lătineasca nu se prea spală; pesemne că vor să aibă un aer ceva mai vechi...

JORJ
(*aparte*)

Asta-i o tortură! *Je suffoque...*

MARIŢA
(*aparte*)

Cum să scap, o, Doamne!... Mai bine aş lua de bărbat chiar pe... pe... Petrică!

TRANDAFIRA

Aşadar, lucrul e pus la cale. Eu mă duc. (*Pleacă şi revine.*) Dar aveţi inele de logodnă?

HAGI-PANĂ

Mi-a rămas de la răposata, Dumnezeu s-o pomenească. De argint aurit. S-a cam ros aurul de douăzeci şi atâţia de ani, dar tot încă se mai cunoaşte. Pleacă, coană Trandafiro! Pleacă! (*Când Trandafira vrea să iasă, intră furios Numa Consule.*)

SCENA XVII

ACEIAŞI, NUMA CONSULE, apoi PETRICĂ

CONSULE
(*oprindu-se în uşă şi ţinând în mână o scrisoare, pe care o agită în aer*)

Nece una dată! nece una dată! (*Adresându-se cu oroare către Mariţa.*) Arhon dascăle! Nădejde! vecii vecilor! Slugă!

Grăiește! Iscălește! Dece barbarisme in dece cuvente! Ce superlativa abominațione. (*Jorj și Marița râd cu hohot.*)

HAGI-PANĂ
(*către Trandafira*)

Cine-i nebunul ăsta?

PETRICĂ
(*arătându-se de după spatele lui Consule*)

E mirele, jupâne! Chiar mirele! Profesorul acela pe care ți-l găsiși de ginere. S-a supărat foc că domnișoara nu i-a scris cu „na-ți Ioane“, și nu mai vrea s-o ia de nevastă!

HAGI-PANĂ

Bine, cucoană Trandafiro, dar apoi cu smintiți ai vrut d-ta să mă-ncuscrești?

PETRICĂ

Ai pățit-o și d-ta, jupâne! Cine nu caută, găsește pe dracul; dar cine-l caută!

CONSULE
(*înaintând în mijlocul scenei, pe când Petrică se apropie de Marița*)

Io exmentitu? Dracone io?... Filia tua, infelice Pannonie, mi-a scriptu arhon dascăle, mi-a scriptu nădejde, dragoste, vecii vecilor, slugă, grăiește, iscălește! Ecce epistola! O, Cicerone! O, Scipione! O, Nasone! O, Marone! O, Pisone! Io exmentitu? Dracone io?...

JORJ
(*aparte*)

Pristi! Stratagema lui Petrică a reușit! *Quelle stupidité!* pentru o cestiune de stil, pierde o partidă *magnifique!*

PETRICĂ
(*încet Mariței*)

Vezi, domnișoară, că de dascăl te-am curățat; de nimic nu se temea, dar de vorbe nelatinești fuge ca dracul de tămâie; ca să te mai curăț acum și de celălalt, poftim de citește asta. (*Îi dă pe furiș o hârtie, ea citește și se lasă jos pe scaun.*)

HAGI-PANĂ

S-a isprăvit socoteala! Du-te cu Dumnezeu, domnule Nasone-Marone! O dată cu capul nu-mi trebuie așa ginere!... (*Întorcându-se către Jorj.*) Tot mai bun e ștrengarul, dacă ia pe fată fără zestre...

JORJ
(*iute*)

Nici o para, *pas un sou*, tată hagiule! Sunt mai presus de meschine considerațiuni, de interes egoistic, de egoism interesat, de... de... *fi donc!*

HAGI-PANĂ

Ești mai presus de ce? Ia mai spune o dată, că n-am înțeles nimic.

MARIȚA
(*sculându-se cu indignațiune, către Jorj*)

Acum nu te mai vreau eu, domnule. Pentru d-ta este marșanda de alături. (*Apăsând asupra cuvintelor și arătând scrisoarea.*) Aci treabă bănească, acolo amor!

JORJ
(*confuz*)

Ce n'est pas vrai!... Sunt victima unei intrige!...

PETRICĂ
(*aparte*)

Merge găitan! (*Către Jorj.*) Drept mângâiere, domnule Jorj, îţi dăruiesc eu rubla aceea ca să scap de tot ce aveam muscălesc.

TRANDAFIRA

Mi se pare că au căpchiat cu toţii. Unul pentru un petec de hârtie se leapădă de mireasă, cealaltă iarăşi pentru un petec de hârtie respinge pe amorez! Ce va fi scriind în acele hârtii, să-i înţeleagă bălanul! Eu nu pricep nimic!...

HAGI-PANĂ

Ba eu pricep atâta că vă dau pe toţi afară! Fata îmi voi mărita-o după un neguţător ca mine, nici ştrengar, dar nici latin, ci curat român, după cum ne-a făcut Dumnezeu şi după cum nu ne va desface nici dracul, iartă-mă, Doamne! (*Către Petrică.*) Uite, băiete, poartă-te bine, strânge-ţi un capital, mai vinde câte ceva din revalisiera aceea, ş-o să-ţi dau ţie pe Mariţa. (*Petrică sare în sus de bucurie.*)

MARIŢA
(*către Consule*)

Cât despre d-ta, mă mir de ce nu faci din cocoana Trandafira, „doamnă Rosalie", şi s-o iei apoi de soţie?

CONSULE
(*cu gravitate*)

Nu e capace nece ella a aprofundare romana ortografia!

HAGI-PANĂ

A scâlcia avuta, frumoasa şi bărbata limbă românească, după cum o poceşti d-ta într-un fel şi franţuzitul ăsta într-alt fel (*arată pe Jorj*), amândoi sunteţi buni de dus la balamuc!

JORJ

Eu şi el, *quelle différence!* Eu, tată hagiule, reprezint civilizaţiunea modernă, progresul societăţii contimpurane, al cărei centru e parisul: *le divin Paris!*

CONSULE

Io, Peregrine Pannonie, sum antica classicitate, Roma avitica!

HAGI-PANĂ

Puteţi fi amândoi orice, dar români nu sunteţi. Cu alde voi nu se alege câştigul din pagubă, după vorba românului. Dă-i afară, măi Petrică! Văz că numai cu tine mă pot înţelege...

PETRICĂ
(*aparte*)

Cât despre mine, ştiu una şi bună: fără franţuzească, fără letinească, am pus mâna pe Mariţa. Cine vrea să aibă noroc ca mine, zică cu mine: (*tare*) să trăiască limba curat românească! Aşadară, jupâne, să-i dau afară? Afară de tot?

JORJ
(*cu indignaţiune*)

O, o!

CONSULE
(*cu indignaţiune*)

Heu! heu!

MARIŢA
(*aparte*)

Ce poznă! Latinul meu s-a apucat să latre...

PETRICĂ

Ba zău, mai bine, jupâne, să-i poftim să şază, şi să le cânt un cântec. (*Consule se aşază cu spatele către public; Jorj şi Mariţa cu spatele unul către altul; Hagi-Pană cu faţa spre Consule, pe care-l studiază cu mirare; Trandafira umblă prin odaie, ca şi când ar medita un plan. Petrică cântă.*)

Cugetarea românească
Are portul românesc;
Nu lăsaţi dar s-o ciontească
Cei ce limba ne pocesc!
Când românul se-ndârjeşte,
Din ţâţână când mi-l scoţi,
El îţi toarnă româneşte
Un blestem de şapte coţi!
Când de dragoste s-aprinde,
El vorbeşte lin şi blând,
Încât dorul te cuprinde
Dulcea-i vorbă ascultând!
Niciodată altă limbă
De pe buze româneşti
Nu se-ndoaie, nu se schimbă
După dânsul ce gândeşti!
La mânie, la iubire,
La suspin şi chiuit,
După chiar a noastră fire
Graiul nostru e croit!
La iubire, la mânie,
La chiot şi la suspin,
România-i Românie
Cu fagur şi cu pelin!
Sucind limba românească,
Stricând graiul strămoşesc,
După moda franţuzească
Sau cu modul latinesc,
Ne-am strâns minţile cu fracul
Şi simţul ne-am îmbrăcat
Cu haina, de unde dracul

Copiii şi-a înţărcat!
Românimea cât trăieşte,
Graiul nu şi-l va lăsa;
Să vorbim doar româneşte:
Orice neam cu limba sa!

JORJ
(*cu un aer nepăsător*)

Bravo! Ai dreptate, Petrică! De acum înainte, să ştii că eu unul mă leapăd de franţuzească, şi drept dovadă (*uitându-se ironic la Mariţa*) nu voi mai zice „trei muşchetari“ ci „trei crai de la răsărit“... Aşa este, domnule Consule? Te laşi şi d-ta de lătinească?

CONSULE
(*după ce se gândeşte, cu rezoluţiune*)

Nece una data!

FINE